

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

השופט ש' ברלינר

בפני:

פלוני

המערער:

נגד

הוועדה הפסיכיאטרית - מרכז לבריאות הנפש שער מנשה

המשיבה:

פסק דין זה ניתן לפרסום

פסק דין

1. בדיון מס' 56 בעניינו של המערער אותו קיימה הוועדה הפסיכיאטרית (בהרכב עו"ד אקריש, יו"ר, והרופאים ד"ר מרק וד"ר גולדין) ביום 2.4.20, לפי סמכותה שבס' 10 לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991 (להלן – החוק), החליטה הוועדה להאריך את אשפוזו הכפוי של המערער בבית החולים למשך תקופה נוספת של 3 חודשים, עד ליום 2.7.20.

על כך מלין המערער. הוא, לטענתו אינו חולה, הוא סובל (כך הוא מתאר), עיניו תופת, גיהנום ומוות מן הטיפולים הניתנים לו בבית החולים, ומבקש כי אורה על סיום האשפוז ועל שחרורו מבית החולים.

2. המערער יליד 1958, סובל כרונית ממחלת נפש – סכיזופרניה פרנואידית, וכן ממחלות גופניות ובהן סכרת. לראשונה אושפז בשנת 1979, עד כה אושפז 14 פעמים, והוועדה הפסיכיאטרית דנה בעניינו במהלך תקופת אשפוזו 56 פעמים. גם בית משפט בזה נזקק פעמים רבות לשקול את עניינו של המערער, בערעורים על החלטות הוועדה, כאשר מאז הדיון בתיק ע"ש 941/07 מיום 30.5.07, חזר בית המשפט לדון 18 פעמים בערעורים שהגיש המערער על החלטות הוועדה, ובהם לאחרונה: ע"ו 18-07-64058 מיום 19.8.1, ע"ו 19-01-61278 מיום 3.3.19, וכן ע"ו 20-01-28892 מיום 16.2.20.

3. על מצבו של המערער (הנתון לאפוסטרופסות של אחיו), רקעו, טיב מחלתו הנפשית (בנוסף למחלות נוספות, ובהן סכרת) והשפעתה על תובנתו, שיפוטו ובקרת המציאות שלו, ועל מסוכנותו, (עבירות פליליות, צווי אשפוז בעבר, התאסלם, אלימות כלפי בני המשפחה, מסרב

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

לכל תכנית שיקומית ולטיפול בין האשפוזים, מצב כרוני שאינו צפוי להשתנות, משוטט בארץ ונכנס אל השטחים תוך סיכון עצמי, טיפול מרפאתי כפוי בעבר נכשל, ניתן ללמוד מן ההליכים הקודמים, מן המוסבר בהם, ומתוצאותם: הארכת האשפוז לאחר שבית המשפט שוכנע כי אין ברירה אלא להמשיך ולהחזיקו באשפוז כפוי בבית החולים.

4. בהשפעת מחלתו ביצע המערער מעשי עבירה, כרשום בתדפיס המידע הפלילי לגביו, ומשהועמד לדין, הוברר כי הוא חולה, מסוכן, אינו כשיר לעמוד לדין, והצאו כלפיו צווי אשפוז: 1.4.87 – ת"פ 3203/87 שלום תל אביב – תקיפה סתם. 5.6.96 – ת"פ 44/96 – שלום אילת – הצתה של מבנה 9.6.96 – ת"פ 598/96 – שלום אילת – תקיפה הגורמת חבלה ממש, היזק לרכוש במזיד, ניסיון לכניסה או ישיבה בישראל שלא כחוק, איומים, היזק לרכוש במזיד, פריצה לבניין, תקיפת שוטר. 2.12.2001 – ת"פ 5164/2001 שלום נצרת – החזקת סכין. 21.2.08 – ת"פ 2485-2-08 – שלום נצרת – החזקת סכין, היזק לרכוש, התנהגות פרועה במקום ציבורי. 10.6.09 – ת"פ 6984/08 שלום ירושלים – החזקת סכין. 3.10.2011 – ת"פ 28436-9 – שלום נצרת – כניסה למגורים לבצע עבירה, פריצה לבניין, החזקת סכין, החזקת נכס חשוד כגנוב.

5. לאחר הצתת קיוסק הוצא כלפיו צו אשפוז, שמכוחו היה המערער מאושפז בכפיה בבית החולים משך 9 שנים. היה זה בתקופה בה הוצאו צווי האשפוז לתקופה בלתי מוגדרת, ובעקבות הלכת בית המשפט העליון בע"פ 3854/02 מיום 22.1.03, החליטה הוועדה ביום 31.1.07 לסיים את האשפוז הכפוי של המערער במסלול הפלילי. אשפוזו הכפוי נמשך ברציפות מאז, מכוח הוראת אשפוז שהוצאה כלפיו ביום 28.2.07 שהוארכה ולפי החלטות נוספות של הוועדה, במסלול האזרחי הקבוע בחוק.

6. ביום 11.6.07 בדקה הוועדה את המערער, שמעה מפיו כי הוא "שליח של המשיח, ומרפא, עושה נסים" וכי זה 30 שנה הוא מאושפז, העריכה כי יש בו מסוכנות לאחרים ברמה גבוהה, ורשמה, בין היתר, "כי הוא בלתי יציב ודעתו משתנה מרגע לרגע. עדיין אימפולסיבי ובמצב פסיכוטי פרנואידי, יש בו מחשבות שהוא משיח, עודה ניסים ... אדם כזה ללא סביבה תומכת לא יהיה מסוגל לטפל בעצמו או אפילו [לקבל] טיפול מרפאתי כפוי ... הוועדה התרשמה מעדות האם כי אפילו בחצי השעה האחרונה שישבו איתו בחדר ההמתנה ... איים לרצוח ...".

7. ביום 3.9.11 החזיק המערער בסכין והתפרץ למסעדה בשוב ארבל, גנב סכין בעל להב באורך של 22 ס"מ, איים לפגוע בחיי השוטר ובעלי המקום, החזיק כרטיסי אשראי ומועדון גנובים, ועל כך יוחסו לו באישום הראשון שבכתב האישום שבת"פ 28436-09-11 עבירות של פריצה לבניין שאינו דירה וביצוע גניבה, איומים, החזקת נכס חשוד כגנוב, והחזקת סכין. באישום השני באתו תיק יוחסה לו עבירה של פריצה לדירה כאשר בתאריך 7.6.11 התפרץ לדירה

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

במגדל העמק, וממנה נמלט כשהפתיעה אותו במקום בעלת הדירה. עקב כך, הוצא כלפיו בתאריך 3.10.11 צו אשפוז.

אנו רואים אפוא, לאור המתואר לעיל, וכן על פי המשך ההלך, כי המערער "מיטלטל" בין שני המסלולים הקבועים בחוק, לעיתים הוא מאושפז במסלול הפלילי, ולעיתים במסלול האזרחי. תופעה הנראית בעיני, כמכשלה.

8. בתאם לכך, נמשך אשפוזו של המערער בבית החולים, עד אשר שוב, מכוח המידתיות, הסתיים אשפוזו הכפוי הפלילי, אך ברצף הוחל באשפוז כפוי אזרחי, על פי הוראת אשפוז מיום 5.5.14. בתאריך 11.2.16 החליטה הוועדה לשחרר את המערער מן האשפוז; על כך ערערו בני המשפחה כרשום בתיק ע"ו 11-15-48331 מיום 14.2.16. ערעורם התקבל ונפסק כי כהפניית המנהל האשפוז יוארך למשך 6 חודשים; העניין הובא לעיונו של בית המשפט העליון (רע"א 1990/16 מיום 19.7.16, אשר ראה לנכון לקבוע כי עניינו של המערער ייבדק שוב על ידי הוועדה תוך שבועיים, וציין בין היתר כי "ככל שחולה נמצא יותר זמן באשפוז כפוי, יש לבחון את המשך הימצאו שם ביתר רגישות").

9. הוועדה התכנסה, על פי האמור, לדון שוב בעניינו של המערער בתאריך 1.8.16; בדקה את המערער; העריכה כי מסוכנותו לעצמו ולאחרים היא ברמה גבוהה; רשמה כי "החולה שרוי במצב פסיכוטי חריף" וכי "חל שינוי משמעותי לרעה במצבו ... והוא מהווה סיכון מיידי במצבו הנוכחי". ערעורו של המערער על כך, נדחה ביום 4.9.16 (ע"ו 16-08-44105). בפסק הדין נרשם, בין היתר:

"תמונת מצבו של המערער החולה לאורך כל חייו לרבות המצב הנוכחי עמדה בפני הוועדה, ואיפשרה לה להגיע להחלטה מושכלת, מנומקת כראוי ... לגבי הארכת אשפוזו. גם כיום הוא שרוי במצב פסיכוטי פעיל, חסר תובנה לחלוטין למצבו ולצורך בטיפול, מסוכנותו מיידי וברמה בינונית עד גבוהה, אלטרנטיבה להמשך האשפוז אינה באה בחשבון לגביו, לא רק בגלל מצבו אלא גם בגלל הצפוי לקרות לו ולאחרים אם ישוחרר. הלב נחמץ אל מול מצב זה, לאחר שנים כה רבות של אשפוז כפוי, אך אין מנוס מן התוצאה המתחייבת - המשך האשפוז. הארכתו למשך 3 חודשים נוספים מידתית, אינה סותרת את הנדרש מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, תואמת את גישת החברה ושיטת משפטנו כלפי החולה, ככתוב בפרשת וילנצ'יק, ומקיימת את מטרות החוק.

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

10. בהמשך, נדחו ערעוריו של המערער על החלטות הוועדה בדיוניה התקופתיים לגביו, ומבין מה שנפסק, נציין דברים אלה:

בע"ו 64058-07-18 נרשם:

"אף אם אין המערער מעורב באירועים חריגים במחלקה בה הוא מאושפז, אין פירוש הדבר בהכרח כי לא נשקפת ממנו מסוכנות של ממש אם יצא ממסגרת קפדנית משגיחה ומטפלת, אל החיים מחוץ למתחם בית החולים. אם אנו יודעים בבירור שמחלתו פעילה, מחשבות השווה הפרנואידיות ושל גדלות שולטות בו, אין בו כל תובנה למצבו ולצורך בטיפול, הוא מפסיק כל טיפול עם יציאתו מאשפוז וכך הוכח בעבר, ומזניח עצמו בצורה קיצונית, משוטט בשטחי גבול ובשטחי הרשות הפלסטינאית, ונראה כי אינו מסוגל לדאוג לצרכיו הבסיסיים, ומסכן את בריאותו שלו בגלל מחלת הסכרת, כל זה, גם על רקע עברו הפלילי, מצדיק את המשך האשפוז. יש חשיבות רבה להערכת הרופאים באשר למה שצפוי לקרות עימו אם ישתחרר, אין לראות בכך ספקולציה גרידא כל עוד הדבר משתלב היטב עם העבר טיב מחלתו ומהלכה, וכן לאור העדר מסגרת תומכת ומייצבת כיום, וחוסר שיתוף הפעולה הבסיסי שלו בתכנית שיקום.

נוכח כל זאת, כאשר אני משווה לנגד עיני את התמונה הכוללת לגבי המערער, רקעו, עברו, אשפוזי העבר, מצבו הפסיכוטי הנוכחי, והעדר כל שיתוף פעולה והבנה מצידו של מצבו, והערכה מציאותית לאשר יקרה עימו אם ישוחרר, מסקנתי היא, כי בלית ברירה, אין מנוס מלהמשיך באשפוז."

בע"ו 61278-01-19 נרשם:

"מדכדך לראות ולהיווכח כי מדובר בחולה נפש אשר מחלתו עומדת בעינה שנים רבות, אשפוזו עקב זה נמשך שנים, ואין לראות כל פתרון אחר זולת להמשיך באשפוז זה, אולם, כידוע הצעד של אשפוז כפוי הוא צעד בו ניתן לנקוט אך בלית ברירה, צעד דרסטי, אחרון, אבל למרבה הצער, זה המצב לגבי המערער, ומכך אין מנוס.

לסיכום: המערער סובל כרונית ממחלת נפש, המחלה פעילה, פוגעת קשה בתובנתו, בשיפוטו ובשיקול דעתו. מתקיימים לגביו תנאי החוק לצורך אשפוז כפוי אזורי. מסוכנותו לזולת ולעצמו היא ברמה גבוהה, הוא מכשיל כל כוונת שיקום, ואין מנוס אלא מלהמשיך באשפוז, כקביעת הוועדה."

בע"ו 28892-01-20 נרשם:

"מדובר אמנם במצב מתסכל, אך על הרופאים להמשיך לעשות כמיטב יכולתם למען המערער, שמא יושג בכל זאת מצב המאפשר חלופת אשפוז.

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

בשולי הדברים נעיר כי ספק אם מוצדק היה לשנות את מסלול הדברים, מאשפוז כפוי פלילי לאשפוז כפוי אזרחי, באשר ההגנה על הציבור מפני מסוכנותו של המערער לציבור, גם כיום, בלא שפחתה, ראוי לה שתטופל לכל אורך הדרך, במסלול המתאים, הוא הפלילי."

11. בדיון הנוכחי בעניינו של המערער דנה הוועדה בבקשת המנהל להאריך את אשפוזו הכפוי בבית החולים לתקופה נוספת של 6 חודשים. המנהל כתב כי "מאז הועדה האחרונה לא השתנה דבר במצבו [של המערער]. [הוא] ממשיך להיות שרוי במצב פסיכוטי כרוני. חסר תובנה למצבו חסר שיפוט. מתכן תכניות לא מציאותיות ולא הגיוניות שאף עלולות לסכן אותו אם ימומשו. מתנגד לכל טיפול תרופתי. טיפולו מבוסס על זריקות (ל)טווח ארוך ומתן הזריקות מחייב התגייסות של מספר אנשי צוות. במצבו אינו בר שיקום. עמידותו לטיפול, חוסר תובנה ושיתוף פעולה. הממצאים הקליניים ואנמנסטיים מנבאים פרוגנוזה גרועה לעתיד. עמדתנו לא השתנתה מאז הועדה הקודמת – במצבו אין חלופה לאשפוז סגור. ט.מ.כ. לא הוכיח עצמו בעבר. להערכתנו מצב זה כרוני. לא משתנה מועדה לועדה ולא צפוי להשתנות בקרוב. אחיו האפוטרופסים מתנגדים לשחרורו מהאשפוז. בשחרור המטופל במצבו הנוכחי יש סכנה ממשית הן לו הן לציבור."

12. הוועדה בדקה את המערער. הוא הסביר כי הוא רוצה להשתחרר. הוא מסביר: "הרופאים עושים לי מוות. ... בכוונה הם רוצים להרוג אותי ... אני רוצה להשתחרר בלי טיפול. ... מה זה 9 שנים בלי חופש אחד ... (ו)צח קיבל מחלקה פתוחה ... אני רוצה להשתחרר. שקט ... עשו לי גיהנום". אם ישתחרר, הסביר, "אני אלך לירושלים וגם לבית של ההורים אמא לבד שם 4 חדרים והיא רוצה אותי בבית. היא מתחננת שאשאר בבית (ו)תשמור עלי". (הערה: אין כל קשר בין דברים אלה לבין המציאות, כך גם דבריו בתשובה לשאלתי באומרו: "יש לי בית בירושלים ואני יכול [לגור] בבית של ההורים בהרצליה. אמא שלי חיה לבד בבית וכשאני בא לעיתים רחוקות אליה היא מבקשת שאשב איתה בבית. יש לי ארבעה בנים ובת אחת בגילאי 12 בערך. אני לא יודע איפה הילדים גרים. אני לא יודע איפה הם. אני רוצה לצאת לחפש אותם. היתה איזו בעיה, לא שאני מסוכן לה, יש בעיה איתה, שאני לא יודע איפה הם עכשיו ואני מחפש כיוונים למצוא אותם. אני מבקש להשתחרר בלי טיפול. אם אשתחרר לא אקח טיפול. זה מענה אותי מוות. אני רוצה שיבדקו את הדם שלי בהילל יפה, ואז הם יראו שאסור לי [לקבל] טיפול פסיכיאטרי. הם מסרבים לשלוח אותי לבדיקות בהילל יפה."

13. הוועדה רשמה כי המערער "מתוח מאוד, מדבר בשטף, נפח דיבור מוגבר, חשיבה לא מאורגנת, קופץ מנושא לנושא יחד עם תכנים פסיכוטיים של יחס ורדיפה. ... מסביר חד משמעית כי

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

אינו חולה נפש, אין לו גם סכרת ... שיפוט ובוחר המציאות פגומים במידה רבה מאוד. חסר כל תובנה למצבו הנפשי. שרוי במצב פסיכוטי פעיל. " לאור זה העריכה הוועדה כי יש במערער מסוכנות ברמה גבוהה לעצמו וברמה בינונית לאחרים.

14. הוועדה סיכמה :

"מדובר במטופל הלוקה בסכיזופרניה, ברקע סכרת. כעת מאושפז במשך כשמונה שנים, התחיל בצו וכעת מאושפז בהוראת אשפוז כפוי. על פי דיווח המחלקה ניסיונות טיפוליים עם כל האשפוזים שבוצעו לא צלחו. כעת מבקשת המחלקה להאריך את האשפוז לתקופה נוספת של עד שישה חודשים. בבדיקתו, שרוי במצב פסיכוטי חריף וממושך, ללא כל תובנה למצבו הנפשי או הגופני ולצורך בטיפול. שיפוט ובוחר המציאות פגומים במידה ניכרת ובמצבו הרושם [הוא] שקיימת מסוכנות לעצמו ולאחרים ולא ניתן לשקול חלופת אשפוז. יש לציין כי אחיו שלח את עמדתו ולפיה מבקש מבית החולים לנסות ולהעביר את המטופל למחלקה פתוחה או לכל מחלקה אחרת שהיא לא לביטחון מרבי, על מנת לבדוק איך הוא מתמודד ועל מנת להתחיל איתו הליך שיקומי. עוד מציין האח כי יש לערוך ניסיון זה במידה ובנימין יהיה מוכן. בהתאם לממצאי בדיקתו, הוועדה מאריכה את אשפוזו לתקופה נוספת של עד 3 חודשים."

15. אנו ניצבים אפוא בפני מצב זה: חולה שהוחל באשפוזו כמה וכמה פעמים מכוח צו; הצו האחרון בא לסיומו מחמת המידתיות הנגזרת על פי הפסיקה על פי תקופת המאסר לה הוא היה צפוי עקב ביצוע עבירות של פריצה, איומים, החזקת רכוש החשוד כגנוב והחזקת סכין. לא הושג כל שיפור במצבו עקב הטיפול שהוא מקבל בבית החולים, הכרוך כיום בזריקות ובשימוש בכוח, וגורם לו, לתחושתו ולפי הוויית נפשו: עינויי תופת. אין כל טעם להשימו תחת טיפול מרפאתי כפוי בקהילה. לא נראה סיכוי לשרידותו וקיומו בכבוד אף מינימלי הראוי לבני חורין, מחוץ למסגרת של אשפוז. אם ישוחרר לא יטול טיפול, יזניח עצמו לגמרי, גם באשר לסכרת. אין לו בית לשהות בו, ואין כל הצדקה ואפשרות לשהות בקרב בני המשפחה, שאותם בוודאות מספקת יסכן ממשית. אם ישוחרר תוך פרק זמן קצר יתדרדר מצבו. גם כיום ולאורך זמן הוא שרוי במצב פסיכוטי חריף, מסכן ממשית את עצמו ואת זולתו, ותנאי החוק מתקיימים לגביו לצורך הארכת האשפוז. אין בו תובנה למצבו, הוא אינו מכיר במחלה ומשוכנע שהוא אינו חולה ועמדה זו לא ניתנת לשינוי (אנוזוגנוזיה). מסוכנותו כיום, כאז, עומדת בעינה, כפי ששררה בעת ולאחר הוצאת צו האשפוז כלפיו על ידי בית משפט השלום בנצרת ביום 3.10.11 בגין העבירות כמפורט בשני האישומים שבת"פ 11-09-28436. הכללים ששררו באשר לצו קודם לתיקון מס' 8 של החוק החילו על הצו מגבלה של מידתיות. הצו הומר להוראה מיום 5.5.14, כך שלמעשה מאושפז המערער בבית החולים ברציפות מאז תאריך 3.10.11 ואף מלפני כן.

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

16. מגבלה זאת של מידתיות התארכות האשפוז מכוחו של הצו, מיוסדת על פסיקתו של בית המשפט העליון בע"פ 3854/02 פלוני נ' הוועדה הפסיכיאטרית, מיום 22.1.2003. מדובר היה אז במשטר חקיקתי בו היה הצו בלתי מוגבל בזמן, תוך קישור שעניינית אינו קשור, ולא יכול להיות קשור, בין תקופת המאסר בדין העבירה, לבין משך הטיפול והאשפוז הנדרשים, בגלל מידת המסוכנות הקיימת בחולה, שעה שבסיום המגבלה האמורה הוא מועבר למסלול אשפוז אזורי, שאין בו כדי לאפשר אותה התמודדות ראויה, עם מי שמאושפז במסלול הפלילי תחת פיקוחה של הוועדה, אף אם הוא נשאר מסוכן ביותר. על כך נרשם בפרשה של Jones v. U.S. 463 U.S. 354 (1983):

"There simply is no necessary correlation between severity of the offense and length of time necessary for recovery/ The length of the acquittee's hypothetical criminal sentence therefore is irrelevant to the purposes of his commitment".

ודוק: לתקופת המאסר המרבית הקבועה לעבירה בדין הפלילי, אין כל קשר לאורך תקופת האשפוז הנדרשת. לעומת זאת, נסיבות העבירה וחומרתה כאינדיקציה בה יש להתחשב לצורך הערכת המסוכנות שבחולה, אשר כל עוד לא נשללה בוודאות מספקת, עקב טיפול המצריך זמן לצורך השגת מטרתו, הן נתון רלוונטי במסגרת שיקולי השחרור וסיום אשפוזו הכפוי של החולה. ר' ס' 28(ב) של החוק. כיום, לעומת העבר, קובע החוק את קנה המידה המחייב את סיום האשפוז הכפוי, ככתוב בס' 28(ב1) של החוק, ולהבנתי אין מקום לקבוע תקופה מרבית לצו, המסתמכת על דין עונשה המרבי של העבירה, דבר המקבע בתודעת הציבור, את ההשקפה, המצדיקה את התארכות האשפוז הכפוי, מעבר לנדרש, שלא לצורך. (סניזם – דעה קדומה עונשית בדרך כלל ולא הגיונית כנגד אנשים המתמודדים עם מחלת נפש).

17. טול למשל מי שביצע מעשה רצח, אושפז למשך 25 שנה במסלול הפלילי, וכעת מסוכנותו גבוהה ונשארה בעינה וברי כי אם ישוחרר יחזור וינסה לרצוח. אין כל היגיון להעבירו בתום התקופה האמורה לאשפוז כפוי אזורי. טול מנגד אם שפגעה בחיי ילדיה מחמת דיכאון לאחר לידה, וכעת לאחר כשנה של טיפול ואשפוז כפוי במסלול הפלילי, אין בה יותר מסוכנות כלל. על אף שלפניה עוד תקופה מרבית אפשרית ארוכה ביותר של אשפוז כפוי פלילי, אם ניווכח לדעת ברמה קרובה לוודאות כי אין בה כל סיכון, יש לשחררה ולאפשר לה לחיות את חייה

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

בקהילה. כל זה תואם את הקבוע בחוק כיום כי "הוועדה תחליט על שחרורו של חולה אם מצאה כי "אין עוד הצדקה להמשך אשפוזו [של החולה] נוכח מצבו הנפשי ונוכח המסוכנות הנשקפת ממנו, בשים לב למצבו הנפשי" (ס' 28(ב) של החוק).

18. נוכח המצב החוקי דהיום לאחר תיקון מס' 8 של החוק, אין ביכולתי להחיות את צו האשפוז הפלילי שהוצא ביום 3.10.11 נגד המערער, אך מהותית, מבחינת צורכי הטיפול והערכת המסוכנות, מוצדק לשקול את אשר יש לעשות עימו על פי הכללים הקבועים לכך בחוק, לגבי אשפוז כפוי פלילי. אשפוז כזה צריך לעמוד בעינו, עד אשר הוועדה תשתכנע כאמור לעיל כי "אין עוד הצדקה להמשך אשפוזו נוכח מצבו הנפשי ונוכח מידת המסוכנות הנשקפת ממנו, בשים לב למצבו הנפשי" (ס' 28(ב) של החוק). במצבו הנפשי של המערער לא חל כל שיפור. מידת המסוכנות הנשקפת ממנו, לעצמו ולאחרים היא גם כיום באותה רמת מסוכנות לעצמו ולציבור ובאותה רמת פעילות והשפעה כפי שהיה הדבר בעת הוצאת הצו כלפיו. אם כך, נוכח מצב זה, נראה כי גם כיום מוצדק להמשיך ולהחזיקו באשפוז, כפי שהחליטה הוועדה.

19. יחד עם זה, יש להתייחס לבעיה מהותית נוספת לגבי אשפוזו של המערער בכפיה בבית החולים, והיא התארכות האשפוז הכפוי למשך שנים ארוכות, אולי עד סוף החיים, שעה שהטיפול הרפואי (בעיקרו ואולי רק – תרופתי) הניתן למערער, נראה כי אינו מביא לשיפור כלשהו במצבו. זאת שעה שכפי שפסק בית המשפט העליון ברע"א 1990/16 הנ"ל, "ככל שחולה נמצא יותר זמן באשפוז כפוי (ובמקרה הנוכחי: עשרות שנים ואפשר שעד סוף ימיו – ש.ב.), יש לבחון את המשך הימצאו שם ביתר-רגישות", וכן משום שהטיפול, השיפור במצב החולה, והתקווה כי ניתן יהיה להשיבו לחיים בעלי כבוד ומשמעות, עומדים ביסוד ההצדקה החוקית והמוסרית, להחזקתו בכפיה בבית החולים, תוך כפיית טיפול, אף אם הוא נחוה בעיני החולה כעינויי תופת, מוות וגיהנום. מה הטעם לגרום לו את כל אלה, אם הטיפול אינו מביא עימו כל תוצאה?

20. הן לגבי האשפוז הפלילי, וכך גם לגבי אשפוז כפוי אזרחי, מטרת החוק היא בשתיים: הגנה על החולה ועל הזולת מפני המסוכנות שבו, והענקת טיפול פסיכיאטרי לחולה לשם השגת הטבה יציבה במצבו הנפשי המפחיתה את מסוכנותו ומאפשרת הקלה בתנאי האשפוז ובהמשך העברה לחיים בקהילה, אם תחת מגבלות, או כאדם חופשי, ובדגש על שיקומו של החולה והקמה או השמה במסגרת תמך מתאימה. אשרי מי שיש לו משפחה המסוגלת לקבלו חזרה לחיות בקרבה. מסגרת כזאת אינה בנמצא עבור המערער, אך במקרים המתאימים, מדובר בהוסטל, מסגרת תעסוקה מוגנת, ליווי של אנשי רווחה, ועוד.

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

כאמור בחוק, "המטרה העיקרית של אשפוז חולה בבית חולים הינה קבלת טיפול רפואי ואין לאשפוז אדם בבית חולים לשם הגנה על הציבור בלבד, אלא לפי הוראות חוק זה". על כן כתבתי בע"ו 71780-12-19 מיום 5.1.20 כי

"האשפוז הכפוי כרוך ומותנה במקביל בקבלת טיפול ובמימושה של הזכות לקבלת טיפול ואין הדבר כלול [צ"ל: כרך או מותנה -ש.ב.] בהסכמתו או רצונו של המטופל. באין טיפול אין אשפוז בכפייה והטיפול הזה למקרה שאינו [חייב להיות אך ורק] תרופתי, צריך לכלול טיפול תומך אחר, פסיכולוגי, התנהגותי, ועוד."

החולה "זכאי לקבל טיפול בהתאם למצבו הרפואי, הן הנפשי והן הגופני", אך לא רק זכאי הוא לכך, אלא מחויב הוא בכך, מכוח הצו או מכוח ההוראה, בעל כורחו. להבנתי, את המונח "טיפול רפואי" אין לפרש בצמצום. הטיפול עשוי להתבטא בתרופות, אך נדרשים גם טיפולים בתחומים משיקים: טיפול פסיכותראפויטי, פסיכולוגי, סוציאלי, ריפוי בעיסוק, תעסוקתי, ועוד. כל זאת בין היתר על מנת לקיים ולשפר את "סיכויי שיקומו של החולה" ולהסדיר את "התנאים לשיקום ובכלל זה הטיפול הדרוש לשיקומו והסכנות (פרוגנוזה) לגביו". (ס' 28(ב) של החוק). הטיפול הניתן לחולה יכול שיביא לשיפור במצבו, אך אפשר שיביא רק למניעה של התדרדרות מהירה וחדה במצבו של הנפשי של החולה. היינו, שימור המצב הקיים. שימור המצב הקיים ומניעת התדרדרות עשויים, לדעתי, להוות סיבה מספקת להארכת האשפוז הכפוי.

21. לגבי המערער, נראה כי הטיפול הרפואי כפי שניתן לו עד כה אינו מביא לכל שיפור במצבו, אם כי ככל הנראה הוא מונע התדרדרות במצבו הנפשי. על רופאי בית החולים ועל הוועדה להעמיק חקור בנושא ולעשות ולשנות את הנדרש כדי ששיפור כזה ניתן יהיה להשגה. נראה, על הוועדה לברר, בדיון הבא בעניינו של המערער, אם הטיפול הניתן לו מביא אכן לשימור המצב הקיים, ומניעת התדרדרות. היה ויימצא כי שני אלה (השיפור מחד ומניעת התדרדרות מאידך) אינם מושפעים כלל מן הטיפול הרפואי הניתן או שאפשר לתת לו, אפשר שלא יהא מנוס מהסקת מסקנות לגבי המשך האשפוז, תוך שקילת אלטרנטיבות שיהא בהן כדי להציב את המערער במצב שונה ממצבו כיום, תוך הפחתת הפגיעה בכבודו ובחירותו, לבל יסבול "עינויי מוות", כדבריו, מחד, אך מבלי שישוכנו שלומם וביטחונם של הזולת, ושלו עצמו, בין היתר מחמת ההזנחה העצמית והעדר הטיפול במחלת הסכרת ממנה הוא סובל.

22. אפשר, שראוי לקבל בעבור המערער חוות דעת שניה, באשר למצבו, לטיפול אותו הוא מקבל, באשר למחלקה (פתוחה או סגורה בה ראוי לאשפוז), ובאשר להשפעת הטיפול הקיים או המוצע, הן לכיוון של שיפור, וכך גם באשר להשפעתו על שימור המצב הקיים ומניעת התדרדרות. לבחינה זאת של מצב החולה, מכוח חוות דעת נוספת, נראה כי זכאי המערער

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

ע"ו 27928-05-20 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'

ליהנות, על פי האמור בס' 7 של חוק זכויות החולה: "מטופל זכאי להשיג מיוזמתו דעה נוספת לעניין הטיפול בו; המטפל והמוסד הרפואי יסייעו למטופל בכל הדרוש למימוש זכות זו." כאשר מדובר בחולה נפש, מתאים לחשוב כי הוועדה או בית המשפט ייטלו יוזמה זאת על עצמם, במקומו, במקרה המתאים. על כך ר' עבודתה של הגב' ברית תהל דביר, "הזכות לחוות דעת שנייה של חולי נפש באשפוז פסיכיאטרי", במסגרת לימודיה באוניברסיטת בר-אילן.

23. סוף דבר: כפי שנפסק בהליכים קודמים בעניינו של המערער, אנו ניצבים במקרה ספציפי זה מול מצב מדכדך ומתסכל, עימו קשה לנו להשלים, במיוחד אם יוברר אל נכון שאין כל הצדקה וטעם להעניק למערער טיפול רפואי, שבהעדרו מתערער הבסיס החוקי והמוסרי להחזקת אדם בכפייה בבית חולים לחולי נפש. מצבו הנפשי ומסוכנותו של המערער מצדיקים את הארכת האשפוז כפי שהחליטה הוועדה. אולם, כפסיקת בית המשפט העליון, התארכות האשפוז למשך שנים כה ארוכות, ללא הטבה, מצדיקים זהירות מיוחדת. על כן, ייבדק הדבר בקפדנות על ידי הוועדה הבאה, תוך היעזרות, בכפוף לשיקול דעתה, בחוות דעת נוספת. היה ויוברר כי הטיפול הניתן לו אינו מביא לתוצאה חיובית כלשהי, אם באשר להטבת המצב הנפשי והפחתת המסוכנות, ואם באשר לשימור המצב הקיים ומניעת התדרדרות, שעה שבמקביל לא ניתן לו כל טיפול פסיכיאטרי או תומך מעבר לתרופות שאינן משפיעות עליו, יהא זה מן ההכרח לשקול את עניינו של המערער במאזניים אחרות, לבל יקוים לגביו מצב בו הוא מוחזק בכפייה בבית החולים שעה שאין כל ערך לטיפול הרפואי אותו הוא מקבל.

24. על יסוד כל האמור, נוכח מסוכנותו של המערער העומדת בעינה, שעה שהוא מכשיל כל אפשרות שיקומית, מסכן את עצמו גם בגלל הסכרת, וודאי כי יחזור לסורו אם ישוחרר, אני מחליט כי החלטת הוועדה תישאר בעינה, תוך הפנייתה והפניית הגורמים המטפלים במערער לסוגיות הטעונות בירור ובדיקה, שפורטו בפסק דין זה, לעיל.

ניתן היום, ד' סיוון תש"פ, 27 מאי 2020, בהעדר הצדדים.

שמואל ברלינר, שופט עמית

בית המשפט המחוזי חיפה

27 מאי 2020

**ע"ו 20-05-27928 פלוני נ' מרכז לבריאות הנפש
שער מנשה ואח'**